

An Ghaeilge agus an Ghaeltacht

Ár gcultúr agus ár n-oidhreacht teanga a
chur chun cinn

INDEPENDENT
IRELAND

Scan don pholasáí
www.independentireland.ie/irishlanguage

An Teanga

Is teanga bheo í an Ghaeilge. Tá iarracht as cuimse déanta le roinnt blianta anuas cur le líon na gcainteoirí Gaeilge. Mar sin féin, theip ar an rialtas infrastruchtúr cuí a chur i bhfeidhm le seirbhísí a chur ar fáil don phobal seo.

Tá maoiniú d'eagraíochtaí a chuireann an Ghaeilge chun cinn tar éis titim le blianta beaga anuas ach de réir tuairisce de chuid Chonradh na Gaeilge ar fhorbairt na teanga thar thréimhse cúig bliana (An Plean Fáis 2024-2029), tá beirt as gach triúr a ghlac páirt sa suirbhé den tuairim gur cheart go mbeadh tuilleadh maoinithe á chur ar fáil ag an rialtas leis an teanga a chur chun cinn.

Luadh sa tuairisc chéanna go bhfuil duine as beirt ag iarraidh níos mó deiseanna an Ghaeilge a labhairt níos minice. Tá an t-éileamh ann. Tá an riachtanas soiléir. Tá an Ghaeilge ar cheann de na haitheantóirí cultúir is tábhachtaí dá bhfuil againn mar shochaí. Seachadadh í ar aghaidh ó ghlúin go glúin agus tháinig sí slán ó na céadta bliain d'iarrachtaí í a chur faoi chos.

I sochaí ina bhfuil domhandú agus aonchineálacht chultúir forleathan, is í an teanga a nascann an duine leis an áit agus leis an bpobal, rud a theastaíonn uaidh chuile shochaí neamhspleách le bheith faoi bhláth.

Ar ndóigh, tá nasc láidir le fostaíocht sa nGaeltacht le rath na Gaeltachta. Caithfidh an tÚdarás a chinntiú go bhfuil caomhnú agus cur chun cinn na Gaeilge ag croílár a chuid gníomhartha. Tá sé cheantar pleanála teanga is fiche ar an bhfód agus tá sé riachtanach an dóthain maoinithe a chur ar fáil dóibh le cinntiú go n-éiríonn lena gcuid iarrachtaí. Tá sé riachtanach chomh maith tuilleadh maoinithe a chur ar fáil don Údarás le cinntiú go mbeidh rochtain ar acmhainní cuí ag chuile cheantar pleanála teanga.

Níl cothrom na Féinne á fháil ag Údarás na Gaeltachta ó thaobh an mhaoinithe de. Tá athruithe i mbuiséad caipitil na ngíomhaireachtaí rialtais i gceannas ar chruthú fostaíochta idir 2008 agus 2022 le feiceáil i nGraf ar leathanach 21. Is léir gur laghdaíodh tagtha ar buiséad Údarás na Gaeltachta in 2008 agus, fiú leis an €14.5 sa mbreis a fógraíodh in 2021, tá an tÚdarás ag titim chun deiridh le hais an dá ghrúpa eile.

Tá laghdú tagtha ar bhuiséad caipitil Údarás na Gaeltachta, ó €25.5m in 2008 go €14.5m in 2021. Cé go raibh méadú beag bídeach i mbuiséad na bliana seo, ní raibh méadú tagtha ar an mbuiséad sin ó 2021, cé go bhfuil costais le tograí caipitil a reáchtáil ag dul i méid de bharr an ardaithe ar ráta boilscithe ó shin. Is ionann seo agus laghdú buiséid 43%. Tá buiséad an GFT tar éis méadú 66% agus buiséad Fhiontraíocht Éireann tar éis méadú 30% sa tréimhse chéanna.

Udarás na Gaeltachta

Caithfear tacú le nuálaíocht mar go gcothaíonn sí forbairt i gceantar. Caithfear infheistíocht eacnamaíochta a chur ar fáil i gceantair ina an daonra ag dul i laige. Caithfidh go mbeidh Údarás na Gaeltachta mar údarás neamhspleách ar fhorbairt sa nGaeltacht arís.

- Maoiniú caipitil a mhéadú d'Údarás na Gaeltachta le cur lena hacmhainn tacú le forbairt eacnamaíoch agus soláthar post i gceantair Ghaeltachta. Leis sin, ba cheart maoiniú ilbhliantúil a chur ar fáil le pleananna agus tograí straitéiseacha fadtéarmacha a chur i bhfeidhm. Ba cheart go dtiocfadh aon mhéadú orthu seo le méadú an dá ghníomhaireachtaí forbartha eile tar éis 2008, an GFT (méadú 66%) agus Fiontraíocht Éireann (méadú 30%).
- Tuilleadh acmhainní le rochtain ar leathanbhanda ardluais agus moil dhigiteacha (gréasán gteic) a chur ar fáil sna ceantair Ghaeltachta. Bheadh Ciste Nascacht Dhigiteach na Gaeltachta le maoiniú €50m thar thréimhse cúig bliana luaite leis mar pháirt de seo, le cothromaíocht na féinne le ceantair uirbeacha a chinntiú.
- Maoiniú agus solúbthacht a chur ar fáil d'Údarás na Gaeltachta talamh a cheannach agus a dhíol le dul i ngleic leis an mbeagán tithe inacmhainneatárfáilgceantairlabharthaGhaeilge. Ba cheart go mbeadh an chumhacht ag Údarás talamh a cheannacht, scéimeanna tithíochta atá forbartha ag páirtithe straitéiseacha pobail a mhaoiniú agus coinníollacha Gaeilge a chur i bhfeidhm ar thithe nua.
- Ciste Nuálaíochta Gaeltachta a chruthú, faoi stiúir Údarás na Gaeltachta, le tacú le taighde agus forbairt agus borradh a chur faoi fhiontar Ghaeltachta. Ba cheart go gcuirfí €20m i leataobh don chiste seo in aghaidh na bliana agus tacaíocht mheantóireachta agus oilteachta a bheith san áireamh leis chomh maith le cúnamh airgeadais.
- Scéimeanna tacaíochta d'fhiontair shóisialta de chuid Údarás na Gaeltachta a neartú le tionsclaíochtaí forbartha inbhuanaithe a chothú atá treoraithe ag an bpobal. Ba cheart go mbeadh ardú 20% i maoiniú d'eagraíochtaí fhorbairt na tuaithe a bheith san áireamh leis seo, a chabhródh leo fiontair shóisialta a bhunú a rachaidh chun tairbhe na Gaeltachta ó thaobh seirbhísí, fostaíochta agus saoil de.

- Maoiniú de €760,000 sa mbreis in aghaidh na bliana ag Muintearas le cláir oideachais agus oiliúna do dhaoine óga a chur chun cinn sa nGaeltacht, chomh maith €550,000 sa mbreis in aghaidh na bliana d'Ealaín na Gaeltachta le tionsclaíochtaí ealaíon agus cultúir a fhorbairt sna ceantair Ghaeltachta.
- Gníomhaireacht um Fhuinneamh In-Athnuaite na Gaeltachta a bhunú faoi stiúir Údarás na Gaeltachta le tograí ar leis an bpobal iad ag plé le fuinneamh in-athnuaite a chur chun cinn. Bheadh sí mar aidhm na gníomhaireachta seo togra fuinneamh in-athnuaite amháin, ar a laghad, agus a bheadh faoi stiúir an phobail féin, a bhunú i ngach ceantar Gaeltachta taobh istigh de chúig bliana.
- Tuileadh maoinithe do thionsclaíochtaí pleanála an Údaráis an Ghaeilge a chur chun cinn mar theanga phobail. Dhéanfaí an buiséad reatha do phleanáil teanga a dhúbailt agus chuirfí le líon na nOifigeach Pleanála Teanga don Ghaeilge, le béim ar mhol lárnach a chruthú i ngach ceantar Gaeltachta i gceann dá sráidbhailte/bailte.
- Gealltanais a thabhairt an Próiseas Pleanála Teanga a athnuachan do sheacht mbliana sa mbreis, mar go bhfuil dáta deiridh chuid de na pleananna in 2026.
- Oifig Fiontair Áitiúil (OFÁ) a bhunú le hÚdarás na Gaeltachta, le maoiniú agus cumhacht siúd san áireamh. Comhlíonann an tÚdarás feidhmeanna OFÁ taobh istigh den Ghaeltacht cheana féin ach ní chuirtear maoiniú ar fáil dó don dualgas seo, rud a fhágann ceantair Ghaeltachta faoi mhíbhuntáise le hais na gceantar taobh amuigh den Ghaeltacht. D'éileodh sé seo €4.5m in aghaidh na bliana mar phointe tosaigh do thacaithe OFÁ.
- €7.5m in aghaidh na bliana a chur i leataobh thar thréimhse cúig bliana d'Údarás na Gaeltachta le hinfreastruchtúr do chaithimh aimsire amuigh faoin spéir a fhorbairt i gceantair Ghaeltachta, a chuirfidh le háiseanna an phobail chomh maith le féidearthachtaí turasóireachta. Thacódh an maoiniú seo le cruthú agus uasghrádú na gconairí siúil, rotharbhealaí, agus áiseanna snámha, agus chinnteodh sé comharthaíocht chuí agus ábhair léirmhínitheacha i nGaeilge agus i mBéarla. Ní hamháin go gcuirfeadh an infheistíocht seo le caighdeán maireachtála na gcónaitheoirí Gaeltachta, ach bheadh borradh faoi thurasóireacht inmharthana chomh maith, rud a chuirfeadh le deiseanna fostaíochta san earnáil do chaithimh aimsire amuigh faoin spéir agus san earnáil sláinte. D'oibreodh Údarás na Gaeltachta as lámh a chéile le húdaráis áitiúla, Fáilte Éireann, agus grúpaí pobail le cinntiú go dtagann na forbairtí seo uilig le straitéisí reatha níos leithne do thurasóireacht réigiúnach agus le tionsclaíochtaí a chuireann an Ghaeilge chun cinn.